

การส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากสระแหม่นสำหรับ ชาวบ้านท่าขอนยาง ตำบลท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม

The Promotion of Kitchen Mint Utilization for People in Thakhonyang, Tambon Thakhonyang, Amphur Kantharawichai MahaSarakam Province

น้ำทิพย์ คำแร่¹, พรนิภา ตุ่มโฮม² และ สุภาณี ฝ้ายสีงาม³

Namtip Cumrae¹, Pornnipa Toomhome² and Supanee Faiseengam³

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีความมุ่งหมาย เพื่อศึกษาสภาพการใช้ประโยชน์จากสระแหม่นของชาวบ้าน เพื่อส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากสระแหม่น เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความรู้และทัศนคติก่อนและหลังการส่งเสริม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษา คือ ชาวบ้านท่าขอนยางจำนวน 83 คน และกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมฝึกอบรม คือ ชาวบ้าน จำนวน 30 คน ได้จากการสมัครใจเข้าร่วม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ คู่มือ แผ่นพับ แบบสอบถามสภาพการใช้ประโยชน์จากสระแหม่น แบบสอบถามความรู้ และแบบวัดทัศนคติสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบเชิงอนุมานสมมติฐาน (Paired t-test) ผลการวิจัยพบว่า ชาวบ้านใช้ประโยชน์จากสระแหม่นที่ปลูกเองมากกว่าซื้อจากตลาด ส่วนใหญ่ใช้ประโยชน์จากสระแหม่นในด้านการประกอบอาหาร รองลงมา คือ ด้านสรรพคุณทางยา และด้านการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ ซึ่งนำมาทำเป็นชาสมุนไพร ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ย

^{1,2}อาจารย์สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

³นิสิตสาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

^{1,2}Lecturer in Environmental Education, Faculty of Environment and Resource Studies Mahasarakham University

³Student in Environmental Education, Faculty of Environment and Resource Studies Mahasarakham University

ความรู้และทัศนคติต่อการใช้ประโยชน์จากสระแหน่ก่อนและหลังการส่งเสริม พบว่าเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย ความรู้และทัศนคติหลังการส่งเสริมสูงกว่าก่อนการส่งเสริมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : การส่งเสริม การใช้ประโยชน์ สระแหน่ ความรู้ ทัศนคติ

Abstract

The purposes of this research were to study of state using the kitchen mint to promote the kitchen mint utilization, to study and compare the knowledge and attitudes before and after the promotion using of kitchen mint utilization. The sample were 83 people in Thakhonyang and the sample used for promotion are 30 people. The tools used in the research were knowledge questionnaire, attitude, training manual and brochure. The statistics used in the analysis were frequency, percentage, means, standard deviation and Paired t-test statistical hypothesis. The research found that people take advantage from their grown kitchen mint over than buying from the market. The most people used kitchen mint to cooking, followed by the properties of the medicine by using as a herbal drink to relieve the fatigue and transform it into the product which being used to make herbal tea. The comparison of mean scores of knowledge and attitude towards the kitchen mint utilization before and after the promotion found that knowledge and attitudes after promotion is higher than before training on the statistical significance level .05

Keywords : Promotion, Utilization, Kitchen Mint, Knowledge, Attitude

บทนำ

ในปัจจุบันพืชสมุนไพรในท้องถิ่นของประเทศไทยมีอยู่เป็นจำนวนมากเนื่องจากคนในท้องถิ่นมีการปลูกพืชสมุนไพรไว้ในครัวเรือนเพื่อการบริโภคและนำมาใช้ประโยชน์เพื่อการรักษาโรคภัยไข้เจ็บตั้งแต่โบราณมาแล้ว แต่หลังจากที่ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์มีการพัฒนาเจริญก้าวหน้ามากขึ้น มีการสังเคราะห์และผลิตยาจากสารเคมีในรูปแบบที่ใช้ประโยชน์ได้ง่ายสะดวกสบายในการใช้ทำให้ความนิยมใช้ยาสมุนไพรลดลงเป็นอันมากเป็นเหตุให้ความรู้ด้านสมุนไพรขาดการพัฒนาไม่เจริญก้าวหน้าเท่าที่ควรในปัจจุบันทั่วโลกได้ยอมรับแล้วว่าผลที่ได้จากการสกัดสมุนไพรให้คุณประโยชน์ดีกว่ายาที่ได้จากการสังเคราะห์ทางวิทยาศาสตร์ประกอบกับในประเทศไทยเป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติอันอุดมสมบูรณ์ มีพืชต่างๆ ที่ใช้เป็นสมุนไพรได้อย่างมากมายหลายชนิดแต่ยังขาดความตื่นตัวที่จะพัฒนาความรู้ด้านพืชสมุนไพร ประเทศไทยเริ่มมีนโยบายสาธารณสุขขั้นมูลฐานในปี พ.ศ. 2522 โดยมีนโยบายที่ ระบุว่าควรมีการสนับสนุนและส่งเสริมการดูแลรักษาสุขภาพของตนเองโดยใช้สมุนไพร การแพทย์พื้นบ้าน การนวดแผนไทยในระดับบุคคล ครอบครัว และชุมชนให้เป็นไปอย่างถูกต้องเป็นระบบ จึงทำให้เกิดการตื่นตัวที่จะพัฒนาความรู้ด้านพืชสมุนไพรเพิ่มมากขึ้นในปัจจุบัน (รังสรรค์ ชุนหวรการณ์, 2543 : 12-14)

ประเทศไทยมีภูมิอากาศที่เหมาะสมต่อการเจริญงอกงามของพืชนานาชนิด โดยเฉพาะพืชสมุนไพรมีอยู่มากมายเป็นแสนๆ ชนิด ทั้งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และจากการเพาะปลูก บางชนิดก็ใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตยาแผนปัจจุบัน สมุนไพรหลายชนิดถูกนำมาใช้ในรูปแบบของยาแผนโบราณ และบางชนิดถูกนำมาเป็นส่วนประกอบของอาหาร (Kongtun Sumonthip, 2005 : 96) พืชสมุนไพรในประเทศไทยมีประโยชน์มากมายหลายอย่าง ได้แก่ แก้อาการอาหารไม่ย่อย ขับลม ฆ่าเชื้อโรค ระวังอาการเกร็งของกระเพาะอาหารและลำไส้ แก้หวัด ขับเหงื่อลดความร้อนในร่างกาย อาการปวดศีรษะ ซึ่งสามารถรักษาอาการเจ็บป่วยในเบื้องต้นได้โดยไม่ต้องใช้ยาแผนปัจจุบัน ในขณะที่พืชสมุนไพรหลายๆ ชนิดให้ผลการรักษาได้ดีใกล้เคียงกับยาแผนปัจจุบันและมีความปลอดภัยจากสารเคมีมากกว่า อีกทั้งเป็นพืชที่มีอยู่ทั่วไปทั้งในเมืองและชนบทสามารถหาได้ง่าย เช่น กะเพรา โหระพา ขิง ข่า สะระแหน่ ตำลึง เป็นต้น โดยสามารถนำไปเป็นยาสมุนไพรและนำไปใช้เพื่อปรุงแต่ง กลิ่น สี รส ของอาหารได้อีกด้วย ดังนั้น

จึงทำให้คนเห็นคุณค่าและกลับมาดำเนินชีวิตใกล้ชิดธรรมชาติยิ่งขึ้น (รังสรรค์ ชุนหวารกรณ์, 2543 : 16-19) สำหรับพืชสมุนไพรสระแหม่ หรือ มินต์ เป็นพืชหาง่ายตามท้องถื่นส่วนใหญ่นำมาประกอบอาหาร เนื่องจากสระแหม่มีกลิ่นหอมเมื่อนำไปใส่ในอาหารทำให้มีารับประทานขึ้น หรือสามารถนำไปใช้เป็นยารักษาโรคได้ เช่น รักษาอาการเจ็บคอ ท้องอืดท้องเฟ้อ ระบายกลิ่นปาก เป็นยาเย็นใช้ในการสูดดม แก้อาการวิงเวียนศีรษะ (ชมรมสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2546 : เว็บไซต์)

การสำรวจพืชสมุนไพรที่ปลูกไว้ในครัวเรือนในชุมชนบ้านท่าขอนยาง ตำบลท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม พบว่า ในชุมชนบ้านท่าขอนยาง มีการปลูกพืชสมุนไพรไว้ในครัวเรือน 9 ชนิด ได้แก่ ย่านาง กะเพรา สระแหม่ม แมงลัก ข่า ใบชะพลู มะกรูด โหระพาและชะอม ตามลำดับ ผลการศึกษาเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากสมุนไพรพบว่า พืชสมุนไพรย่านาง และกะเพราที่พบมากในชุมชนเป็นอันดับหนึ่งและสองมีการนำไปใช้ประโยชน์เพื่อการบริโภคและใช้เพื่อเป็นยาสมุนไพร สำหรับสระแหม่มเป็นพืชสมุนไพรที่มีการปลูกไว้ในครัวเรือนมากเป็นอันดับสาม พบว่า ชาวบ้านมีการใช้ประโยชน์จากสระแหม่มเพื่อการบริโภคเพียงเท่านั้นยังไม่มีการนำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์จากสระแหม่ม (สุภาณี ฝ่ายสิงาม, 2557 : สัมภาษณ์)

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความต้องการศึกษาสภาพการใช้ประโยชน์จากสระแหม่มของชาวบ้านท่าขอนยาง ตำบลท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม และจัดฝึกอบรมเนื่องจากการฝึกอบรมจะมีบทบาทสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงด้านองค์ความรู้และเปลี่ยนทัศนคติให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากสระแหม่ม และเพื่อให้ชาวบ้านเกิดความรู้ความเข้าใจในการใช้ประโยชน์จากสระแหม่มเพิ่มขึ้นและเป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาเกี่ยวกับการใช้สมุนไพรที่มีอยู่ในชุมชนของชาวบ้านในชุมชนบ้านท่าขอนยางต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการใช้ประโยชน์จากสระแหม่มของชาวบ้านในชุมชนท่าขอนยาง ตำบลท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม
2. เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความรู้ก่อนและหลังการส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากสระแหม่มของชาวบ้านในชุมชนท่าขอนยาง ตำบลท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม

3. เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบทัศนคติก่อนและหลังการส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากสระแห่งของชาวบ้านในชุมชนท่าขอนยาง ตำบลท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงวิเคราะห์ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ชาวบ้านในชุมชนบ้านท่าขอนยาง หมู่ที่ 3 ตำบลท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 326 ครัวเรือน จำนวน 825 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาสภาพการใช้ประโยชน์จากสระแห่ง คือ ชาวบ้านในชุมชนบ้านท่าขอนยาง หมู่ที่ 3 ตำบลท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 83 คน ที่เป็นตัวแทนครัวเรือนละ 1 คน ได้จากการนำจำนวนครัวเรือนเทียบตารางทอโรยามาเน่ ที่ความคลาดเคลื่อน $\pm 10\%$ และใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายโดยการจับสลากเลขที่บ้าน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากสระแห่ง คือ ชาวบ้านในชุมชนบ้านท่าขอนยาง หมู่ที่ 3 ตำบลท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ที่สมัครใจเข้าร่วมการส่งเสริม จำนวน 30 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสอบถามการใช้ประโยชน์จากสระแห่งของชาวบ้านในชุมชนบ้านท่าขอนยาง ตำบลท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยมีการสร้างเครื่องมือดังนี้

2.1.1 ศึกษาค้นคว้าข้อมูลเบื้องต้นและประยุกต์จากแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นสร้างแบบสอบถามการใช้ประโยชน์จากสระแห่ง สร้างคู่มือการส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากสระแห่ง

2.1.2 นำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน พิจารณาความสอดคล้อง และตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหาเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากสระแห่ง ผลการวิเคราะห์พบว่า ทุกข้อมีค่ามากกว่า 0.5 แสดงว่า แบบสอบถามที่สร้างขึ้นตรงตามเนื้อหาสาระที่กำหนด

2.2 คู่มือการส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากสระแห่น ผู้วิจัยมีการหาคุณภาพเครื่องมือดังนี้

2.2.1 ศึกษาค้นคว้าข้อมูลเบื้องต้นโดยประยุกต์จากแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นสร้างคู่มือการส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากสระแห่น

2.2.2 นำคู่มือให้ผู้เชี่ยวชาญ พิจารณาความสอดคล้อง และตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหาเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากสระแห่น ผลการวิเคราะห์พบว่า ทุกข้อมีค่ามากกว่า 0.5 แสดงว่า คู่มือที่สร้างขึ้น ตรงตามเนื้อหาสาระที่กำหนด

2.3 แผ่นพับ เรื่อง คุณค่าและประโยชน์จากสระแห่น

2.3.1 ศึกษาค้นคว้าข้อมูลเบื้องต้นโดยประยุกต์จากแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นสร้างแผ่นพับ เรื่อง คุณค่าและประโยชน์จากสระแห่น

2.3.2 นำแผ่นพับให้ผู้เชี่ยวชาญ พิจารณาความเหมาะสมของแผ่นพับ เรื่อง คุณค่าและประโยชน์จากสระแห่น ผลการวิเคราะห์พบว่า ค่าความเหมาะสมของแผ่นพับ มีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.00 อยู่ในระดับเหมาะสมมาก แสดงว่า แผ่นพับที่สร้างขึ้นตรงตามเนื้อหาสาระที่กำหนด

2.4 แบบสอบถามความรู้เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากสระแห่น

2.4.1 ศึกษาค้นคว้าข้อมูลเบื้องต้นโดยประยุกต์จากแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สร้างแบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากสระแห่น มีลักษณะแบบสำรวจรายการ (Check List) คือ ใช่และไม่ใช่ จำนวน 30 ข้อ

2.4.2 นำแบบทดสอบความรู้ให้ผู้เชี่ยวชาญ พิจารณาความสอดคล้อง และตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา พบว่า ข้อคำถามความรู้ทุกข้อมีค่า IOC มากกว่า 0.5 แสดงว่า แบบทดสอบความรู้ที่สร้างขึ้นตรงตามเนื้อหาสาระที่กำหนด

2.4.3 นำแบบทดสอบความรู้ไปทดลองใช้ (Try Out) กับชาวบ้านท่าขอนยาง ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน โดยหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) กำหนดให้ค่าความเชื่อมั่นมีค่าไม่น้อยกว่า 0.70 ขึ้นไป (Saiyos Luan & Saiyos Angkana, 1999 : 310-331) พบว่า คำถามทุกข้อมีค่าความเชื่อมั่นตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป

และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.8480 แสดงว่าแบบทดสอบความรูู้เป็นไปตามค่าที่ยอมรับได้

2.5 แบบวัดทัศนคติต่อการใช้ประโยชน์จากสระสระแห่

2.5.1 ศึกษาค้นคว้าข้อมูลเบื้องต้นโดยประยุกต์จากแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสร้างแบบวัดทัศนคติต่อการใช้ประโยชน์จากสระสระแห่ ซึ่งมีลักษณะแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 3 ระดับ คือ เห็นด้วย ไม่แน่ใจ และไม่เห็นด้วย

2.5.2 นำแบบวัดทัศนคติส่งให้ผู้เชี่ยวชาญ พิจารณาความถูกต้อง และตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา พบว่า ข้อคำถามความรู้ทุกข้อมีค่า IOC มากกว่า 0.5 แสดงว่า แบบวัดทัศนคติที่สร้างขึ้นตรงตามเนื้อหาสาระที่กำหนด

2.5.3 นำแบบวัดทัศนคติไปทดลองใช้ (TryOut) กับชาวบ้านท่าขอนยางที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน โดยหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) พบว่า คำถามทุกข้อมีค่าความเชื่อมั่นตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.800 แสดงว่าแบบวัดทัศนคติทุกข้อเป็นไปตามค่าที่ยอมรับได้

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การออกแบบการเก็บข้อมูลวิจัยแบ่งเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพการใช้ประโยชน์จากสระสระแห่ ระยะที่ 2 การออกแบบและการถ่ายทอดสิ่งแวดล้อมศึกษา

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพการใช้ประโยชน์จากสระสระแห่

1) ติดต่อผู้นำหมู่บ้านนัดหมายกำหนดวันเวลาเพื่อที่จะลงพื้นที่
2) ลงพื้นที่สำรวจสภาพการใช้ประโยชน์จากสระสระแห่ในชุมชนบ้านท่าขอนยาง ตำบลท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม เก็บรวบรวมข้อมูลกับชาวบ้านจำนวน 83 คน ที่เป็นตัวแทนครัวเรือนละ 1 คน

3) นำแบบสอบถามไปวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลสภาพการใช้ประโยชน์จากสระสระแห่ของบ้านท่าขอนยาง ตำบลท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม

ระยะที่ 2 การออกแบบและการถ่ายทอดสิ่งแวดล้อมศึกษา

วิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาสภาพการใช้ประโยชน์จากสระสระแห่ในระยะที่ 1 และนำมาเป็นแนวทางในการสร้างและกำหนดรูปแบบการถ่ายทอดสิ่งแวดล้อมศึกษาโดยมีระยะเวลาในการส่งเสริม 2 วัน ดังนี้

1) กำหนดเนื้อหาและวัตถุประสงค์ในการส่งเสริม เพื่อให้เนื้อหาสาระในการส่งเสริมชัดเจนและสอดคล้องกับผลการศึกษาสภาพการใช้ประโยชน์จากสระแห่งที่ได้ศึกษามาในระยะที่ 1

2) จัดทำคู่มือและแผ่นพับ เพื่อใช้ในการส่งเสริม โดยใช้ข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากผลการศึกษาสภาพการใช้ประโยชน์จากสระแห่งมีรูปแบบการส่งเสริม ดังนี้

2.1) เนื้อหาในการส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากสระแห่ง ประกอบด้วย การบรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากสระแห่ง

2.2) สื่อที่ใช้ในการอบรม คือ คู่มือและแผ่นพับการใช้ประโยชน์จากสระแห่ง เช่น ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสระแห่ง ความสำคัญของสระแห่ง และการใช้ประโยชน์จากสระแห่ง

3) รูปแบบการวัดและประเมินผลการส่งเสริม โดยจะวัดพิสัย 2 ด้าน คือ

3.1) ด้านพุทธิพิสัย คือ แบบสอบถามความรู้เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากสระแห่ง

3.2) ด้านจิตพิสัย คือ แบบวัดทัศนคติต่อการใช้ประโยชน์จากสระแห่ง

รูปแบบในการส่งเสริมมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

ขั้นนำเข้าสู่การส่งเสริม

เป็นการเตรียมความพร้อมของผู้เข้าร่วมการส่งเสริมหรือสร้างบรรยากาศให้อ่อนแอวยและสร้างความคุ้นเคยลดความตึงเครียดทางด้านร่างกายและจิตใจของผู้เข้ารับการส่งเสริม

ขั้นกิจกรรมการส่งเสริม

กิจกรรมในการส่งเสริม ประกอบด้วย การบรรยายและการสาธิต โดยมีคู่มือประกอบในการบรรยาย เพื่อให้ผู้เข้าร่วมการส่งเสริมเกิดความรู้และทัศนคติที่ดีดังนี้

1) แผ่นพับ เป็นวิธีที่สามารถทำให้เข้าใจเนื้อหาเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากสระแห่งมากยิ่งขึ้น ซึ่งมีเนื้อหาสาระประกอบไปด้วย

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสระแห่ง

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 การนำสระแห่งไปใช้ประโยชน์

2) การบรรยาย เป็นวิธีที่ทำให้ทราบถึงการใช้ประโยชน์จากสระแห่ง โดยมีคู่มือใช้ประกอบการบรรยาย ซึ่งคู่มือมีเนื้อหาสาระประกอบไปด้วย

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสระแห่น

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 การนำสระแห่นไปใช้ประโยชน์

3) การสอนให้ปฏิบัติ เป็นวิธีการที่ช่วยพัฒนาทักษะของผู้เข้าร่วมการส่งเสริมโดยกระบวนการสาธิตการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากสระแห่นเป็นกระบวนการที่ผู้เข้าร่วมการส่งเสริมสามารถเห็นได้จริง

ชั้นวัดผลการจัดกิจกรรมการส่งเสริม

การส่งเสริมมีการวัดผลการประเมิน 2 ด้าน คือ ด้านความรู้เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากสระแห่นและด้านทัศนคติต่อการใช้ประโยชน์จากสระแห่น ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1) การวัดผลด้านความรู้ เป็นการวัดผลจากแบบสอบถามความรู้เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากสระแห่น ก่อนและหลังการส่งเสริม

2) การวัดผลด้านทัศนคติ เป็นการวัดผลจากแบบวัดทัศนคติต่อการใช้ประโยชน์จากสระแห่น ก่อนและหลังการส่งเสริม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ สถิติเชิงพรรณนา นำเสนอด้วยค่าจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและสถิติเชิงอนุมานด้วยสถิติ Paired t-test ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

ผลการศึกษา

การศึกษาวิจัยเรื่อง การส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากสระแห่นสำหรับชาวบ้านในชุมชนบ้านท่าขอนยาง ตำบลท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยได้ศึกษาสภาพการใช้ประโยชน์จากสระแห่น และส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากสระแห่น โดยการส่งเสริมประกอบไปด้วยการบรรยาย และการสาธิต รวมทั้งได้ศึกษาและเปรียบเทียบความรู้และทัศนคติต่อการใช้ประโยชน์จากสระแห่น ซึ่งสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. การศึกษาสภาพการใช้ประโยชน์จากสระแห่นของชาวบ้านท่าขอนยาง ตำบลท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม จากการศึกษาสภาพการใช้ประโยชน์จากสระแห่นของชาวบ้านท่าขอนยาง เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม

กับชาวบ้านท่าขอนยาง ตำบลท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 83 คน พบว่า ชาวบ้านส่วนใหญ่ใช้ประโยชน์จากสระแทนที่ปลูกเองมากกว่าไปซื้อจากตลาด มีการใช้ประโยชน์จากสระแทนโดยการนำมาใช้ประโยชน์ด้านการประกอบอาหารมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 61.20 โดยส่วนใหญ่ใช้เป็น ส่วนประกอบอาหารจำพวกปลา ยำ ซุปหน่อไม้และใช้รับประทานเป็นผักสด รองลงมา คือ ด้านสรรพคุณทางยา คิดเป็นร้อยละ 25.50 ส่วนใหญ่นำมาทำเป็นน้ำสมุนไพรดื่ม เพื่อลดความเหนียวล้า และนำไปหมอมเพื่อลดอาการเจ็บคอ สำหรับด้านการแปรรูป เป็นผลิตภัณฑ์ คิดเป็นร้อยละ 10.90 ซึ่งส่วนใหญ่จะนำมาทำเป็นชาสมุนไพรนอกจากนี้ ยังมีชาวบ้านบางส่วนนำสระแทนไปขาย คิดเป็นร้อยละ 2.40

2. ความรู้เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากสระแทนของผู้เข้าร่วมการส่งเสริม พบว่า คะแนนเฉลี่ยของความรู้เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากสระแทนของผู้เข้าร่วมการส่งเสริม เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่ได้คะแนนมากที่สุดทั้งก่อนและหลังการส่งเสริม คือ ด้านการประกอบอาหาร คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 8.23 และ 9.43 รองลงมา คือ ด้านสรรพคุณทางยา คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 7.46 และ 9.46 ส่วนด้านที่ได้คะแนนน้อยที่สุด คือ ด้านการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 5.96 และ 9.10 ตามลำดับปรากฏดังตารางที่ 1

เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของความรู้เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากสระแทนของผู้เข้าร่วมการส่งเสริม พบว่า ก่อนการส่งเสริม โดยรวมอยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 21.66 และหลังการส่งเสริม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 28.00 เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความรู้ของผู้เข้าร่วมการส่งเสริม เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากสระแทน ก่อนและหลังการส่งเสริม พบว่า เป็นไปตามสมมติฐาน การวิจัยผู้เข้าร่วม การส่งเสริมมีคะแนนเฉลี่ยความรู้หลังการส่งเสริมสูงกว่าก่อนการส่งเสริม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ปรากฏดังตารางที่ 2

3. ทศคนติต่อการใช้ประโยชน์จากสระแทนของผู้เข้าร่วมการส่งเสริม พบว่า ระดับทัศนคติของผู้เข้าร่วมการส่งเสริมต่อการใช้ประโยชน์จากสระแทน เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ก่อนการส่งเสริม ผู้เข้าร่วมการส่งเสริมเห็นด้วยกับการใช้ประโยชน์จากสระแทน ด้านการประกอบอาหาร มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.57 รองลงมา คือ ด้านสรรพคุณทางยา มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.30 ส่วนหลังการส่งเสริมผู้เข้าร่วม

การส่งเสริมเห็นด้วยกับการใช้ประโยชน์จากสระสระแห่ง ด้านการประกอบอาหาร มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.92 รองลงมา คือด้านการ แปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.80 ปรากฏดังตารางที่ 3

เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของทัศนคติต่อการใช้ประโยชน์จากสระสระแห่งของผู้เข้าร่วมการส่งเสริม ก่อนการส่งเสริม โดยรวมอยู่ในระดับไม่แน่ใจ คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.32 และหลังการส่งเสริม โดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วย คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.83 เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของทัศนคติต่อการใช้ประโยชน์จากสระสระแห่งของผู้เข้าร่วมการส่งเสริม พบว่า เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย ผู้เข้าร่วมการส่งเสริม มีคะแนนเฉลี่ยทัศนคติหลังการส่งเสริมสูงกว่าก่อนการส่งเสริม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ปรากฏดังตารางที่ 4

ตารางที่ 1 คะแนนเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความรู้เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากสระสระแห่ง ก่อนและหลังการส่งเสริม จำแนกเป็นรายด้าน (n=30)

ความรู้เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ จากสระสระแห่ง	คะแนนเต็ม	ก่อนการส่งเสริม		หลังการส่งเสริม	
		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
ด้านการประกอบอาหาร	10	8.23	1.71	9.43	1.00
ด้านสรรพคุณทางยา	10	7.46	2.30	9.46	0.97
ด้านการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์	10	5.96	2.52	9.10	1.12

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของความรู้เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากสระสระแห่งของผู้เข้าร่วมการส่งเสริม ก่อนและหลังการส่งเสริม (n=30)

ความรู้เกี่ยวกับ การใช้ประโยชน์ จากสระสระแห่ง	ก่อนการส่งเสริม			หลังการส่งเสริม			t	df.	p-value
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ			
ความรู้ (คะแนนเต็ม 30)	21.66 (72.20%)	0.80	มาก	28.00 (93.33%)	0.37	มากที่สุด	-6.486	29	<0.001*

*p < .05

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับทัศนคติต่อการใช้ประโยชน์จากสระสระแห่ ก่อนและหลังการส่งเสริม จำแนกเป็นรายด้าน (n=30)

ทัศนคติต่อการใช้ประโยชน์ จากสระสระแห่	ก่อนการส่งเสริม			หลังการส่งเสริม		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับทัศนคติ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับทัศนคติ
ด้านการประกอบอาหาร	2.57	0.38	เห็นด้วย	2.92	0.14	เห็นด้วย
ด้านสรรพคุณทางยา	2.30	0.34	ไม่แน่ใจ	2.77	0.23	เห็นด้วย
ด้านการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์	2.10	0.57	ไม่แน่ใจ	2.80	0.26	เห็นด้วย

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของทัศนคติต่อการใช้ประโยชน์จากสระสระแห่ของผู้เข้าร่วมการส่งเสริมก่อนและหลังการส่งเสริม (n=30)

ทัศนคติต่อการ ใช้ประโยชน์จากสระสระแห่	ก่อนการส่งเสริม			หลังการส่งเสริม			t	df.	p-value
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ			
ทัศนคติ (คะแนนเต็ม 3)	2.32	0.30	ไม่แน่ใจ	2.83	0.14	เห็นด้วย	-8.174	29	<.00*

*p < .05

สรุปผลและอภิปรายผล

1. การศึกษาสภาพการใช้ประโยชน์จากสระสระแห่สำหรับชาวบ้านท่าขอนยาง ตำบลท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม พบว่า การใช้ประโยชน์จากสระสระแห่ส่วนใหญ่ คือ ด้านการประกอบอาหาร ซึ่งชาวบ้านจะนำสระแห่ไปเป็นส่วนประกอบของอาหารประเภทลาบ ยำ ซุปหน่อไม้ เนื่องจากชาวบ้านส่วนใหญ่มีการประกอบอาหารรับประทานเอง และอยู่ท่ามกลางกลุ่มคนท้องถิ่นของชุมชนอีสานจำนวนมาก มีการถ่ายทอดวัฒนธรรมการกิน การทำอาหาร ถ่ายทอดรุ่นต่อรุ่นโดยเฉพาะเกี่ยวกับการประกอบอาหารในวิถีชีวิตประจำวัน และมีการทำต่อๆ กันมาเมื่อได้เห็นว่าพ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย นำสระแห่ไปใช้ประกอบอาหารชนิดไหนได้บ้าง และรับรู้วิธีในการนำสระแห่ไปใช้กับอาหารแต่ละชนิดอย่างไร พอถึงคราวที่ต้องประกอบอาหารเองก็มีการเลียนแบบพฤติกรรม นำมาทำตามแบบที่เห็นมา เมื่อเห็นว่านำไปใช้แล้วอาหาร

ก็ดูน่ารับประทาน ความหอม และรสชาติดีก็ใช้ในการประกอบอาหารมาเรื่อยๆ ตามความเคยชิน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษางานวิจัยของ Kerry Lynette Ringer (2007 : 1) ผลการศึกษาพบว่า อาหารที่ไม่ใส่สระแหนลงไปทำให้ขาดสีสัน ในการรับประทาน ส่วนอาหารที่ใส่สระแหนทำให้อาหารดูน่ารับประทานขึ้น รองลงมา คือ ด้านสรรพคุณทางยา ชาวบ้านได้นำสระแหนมาใช้ประโยชน์ ด้านสรรพคุณทางยา โดยส่วนใหญ่เป็นการใช้ประโยชน์ทางยาแบบทำได้ง่ายๆ ทำตามที่ได้รับรู้ข้อมูลตามวิถีภูมิปัญญาของชาวบ้าน ไม่ได้มีการถ่ายทอดการใช้ประโยชน์จาก สระแหนด้านสรรพคุณทางยาจากรุ่นต่อรุ่นในชุมชนเช่นเดียวกับการประกอบอาหาร รับรู้จากการบอกต่อหรือการค้นหโดยสอบถามจากคนแก่หรือปราชญ์ชาวบ้านในชุมชน ชาวบ้านไม่มีการรวมกลุ่มกันเพื่อเผยแพร่ภูมิปัญญาเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จาก สระแหนด้านสรรพคุณทางยา สำหรับการใช้ประโยชน์จากสระแหนด้านสรรพคุณทางยา พบว่า ชาวบ้านนำสระแหนมาทำเป็นน้ำสมุนไพรดื่มเพื่อลดอาการเหนียวล้า และนำใบมาอมเพื่อลดอาการเจ็บคอ ซึ่งเป็นการใช้ประโยชน์แบบง่ายๆ ไม่ยุ่งยากซับซ้อน ในการนำมาใช้ประโยชน์ เช่นเดียวกับการศึกษางานวิจัยของ สมภารธัชธรรม์ ศิโลศรีไช (2552 : 12-17) ผลการศึกษา พบว่า สระแหน สามารถใช้เป็นยาสมุนไพร เพื่อบรรเทาอาการหน้ามืดตาลาย โดยวิธีการสูดดม และบรรเทาอาการท้อง อืดท้องเพื่อรวมทั้งอาการกระหายน้ำโดยวิธีการรับประทาน นอกจากนี้ยังพบว่า ในใบสระแหนยังมีน้ำมันหอมระเหย (Essential Oil) ซึ่งสามารถสกัดได้โดยวิธีการกลั่นด้วยไอน้ำ โดยใช้ใบสระแหนสดน้ำหนัก 150 กรัม ได้น้ำมันหอมระเหย 2 มิลลิลิตร เมื่อนำมาบำบัดด้วยกลิ่น Aromatherapy สามารถใช้บรรเทาอาการหวัด และอาการผิปกดดันเกิดจากระบบทางเดินหายใจ การอมใบสระแหนทำให้ชุ่มคอ

ด้านการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ การใช้ประโยชน์ในด้านการแปรรูปเป็น ผลิตภัณฑ์ พบว่า ส่วนใหญ่ชาวบ้านไม่มีการนำมาใช้ประโยชน์ในด้านนี้ เนื่องจากยังขาดการเผยแพร่ความรู้ในการนำสระแหนไปใช้ประโยชน์ในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษางานวิจัยของ วิไล ประกอบกิจ (2553 : 2-4) ผลการศึกษาพบว่า บุคลากรบริการสุขภาพยังขาดความรู้ด้านสมุนไพรและการประชาสัมพันธ์เชิงรุก กับประชาชน ควรมีการปรับสถานที่ในการจำหน่ายยาให้ใกล้กับผู้รับบริการและ ปรับปรุงการผลิตรูปแบบยาสมุนไพรให้ได้มาตรฐานในการใช้สมุนไพรในการแปรรูป

สระแหรนนั้เป็นสิ่งที่ทำได้ง่าย เพราะพืชสมุนไพรมีอยู่ในชุมชน โดยสระแหรนนั้สามารถแปรรูปได้หลายประเภท เช่น การแปรรูปเป็นขนมให้น้ำมันรับประทาน และสอดคล้องกับการศึกษางานวิจัยของ ยุทธนา สุดเจริญ (2553 : 133) ผลการศึกษาพบว่า ผักท้องถิ่น เช่น สระแหรน มีศักยภาพที่สามารถแปรรูปเป็นอาหารเพื่อสุขภาพ และให้คุณค่าทางโภชนาการสูงเช่นกัน และสอดคล้องกับการศึกษางานวิจัยของ Mary Karen Seale (2007 : 1) ผลการศึกษาพบว่า น้ำมันสระแหรนมีส่วนในการเพิ่มยาอื่นๆ ได้ 80% และช่วยให้การทำงานของสระแหรนลดอาการคลื่นไส้ ลดกลุ่มตัวอย่างที่ได้ทดลองใช้มีความพึงพอใจอย่างมาก

2. การเปรียบเทียบความรู้เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากสระแหรน ก่อนและหลังการส่งเสริม พบว่า หลังการส่งเสริม ผู้เข้าร่วมการส่งเสริมมีความรู้เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากสระแหรนสูงกว่าก่อนการส่งเสริมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่าการส่งเสริมมีผลทำให้ความรู้ของผู้เข้าอบรมเพิ่มขึ้น เนื่องจากการฝึกอบรมจะมีบทบาทสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงด้านองค์ความรู้ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากสระแหรน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (Brahmawong Chaiyong, 2002 : 117 - 118) การฝึกอบรม มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ที่จะช่วยให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดองค์ความรู้และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่มีประสิทธิภาพเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม การจัดฝึกอบรมจะประสบผลสำเร็จ จำเป็นต้องมีการสื่อสารด้วยเทคนิควิธีการนำเสนอและถ่ายทอดความรู้ข้อเท็จจริงจากประสบการณ์ตรงอย่างเป็นระบบ มีกิจกรรมแสดงความคิดเห็นหรือการแลกเปลี่ยนข้อมูลต่างๆ อันจะส่งผลให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีประสิทธิภาพ และจากการอบรมการส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากสระแหรนของชาวบ้านด้วยวิธีการบรรยาย และการสาธิต เป็นรูปแบบที่จะทำให้ผู้เข้ารับการส่งเสริมสนใจเป็นพิเศษ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ จึงทำให้คะแนนเฉลี่ยออกมาในทางที่ดีหรือเพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษางานวิจัยของจุไรรัตน์ คุรุโคตร (2559 : 294) ผลการศึกษาพบว่า เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของผู้ที่เข้ารับการฝึกอบรมก่อนและหลังการอบรม พบว่า ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้มากขึ้นกว่าก่อนการฝึกอบรมการแก้ไขปัญหาดินเสื่อมคุณภาพอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับการศึกษางานวิจัย

ของ สุกิจ ไชยชมพู (2555 : 48-56) พบว่า หลังการฝึกอบรมให้ความรู้พฤติกรรมการใช้สมุนไพรรักษาโรคโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยหลังการฝึกอบรมมีคะแนนเฉลี่ยมากกว่าก่อนฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05

3. การเปรียบเทียบทัศนคติต่อการใช้ประโยชน์จากสระสระแทน ก่อน และหลังการส่งเสริมผู้เข้าร่วมการส่งเสริมมีทัศนคติต่อการใช้ประโยชน์จากสระสระแทนสูงกว่าก่อนการส่งเสริมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่าการส่งเสริมมีผลทำให้ทัศนคติของผู้เข้าร่วมการส่งเสริมเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร (Surakitbowon Sakthai, 2002: 138) ที่กล่าวว่า ทัศนคติคือสภาวะความพร้อมทางจิต ที่เกี่ยวข้องกับความคิด ความรู้สึกและพฤติกรรมบุคคลที่มีต่อบุคคล สิ่งของ หรือสถานการณ์ต่างๆ ไปในทางลบหรือทางบวก โดยอาจจะมีข่าวสารข้อมูลบางส่วนมาสู่บุคคลนั้นจะทำให้บุคคลนั้นเก็บไปคิด วิเคราะห์และเปลี่ยนแปลงหรือสร้างทัศนคติขึ้นมาได้ และสอดคล้องกับแนวคิดของ นิพนธ์ แจ่มเอี่ยม (2544 : 19) กล่าวว่า ทัศนคติ คือสิ่งที่อยู่ภายในจิตใจของบุคคลที่จะตอบสนองต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งเราไม่สามารถสังเกตหรือวัดได้โดยตรง แต่เราสามารถรู้ได้โดยดูจากพฤติกรรมของบุคคลว่าจะตอบสนองต่อสิ่งเรายังไงเราก็จะทราบทันที การฝึกอบรมการส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากสระสระแทนของชาวบ้านด้วยวิธีการบรรยาย และการสาธิต โดยสื่อที่ใช้ในการฝึกอบรมคือ คู่มือฝึกอบรมการใช้ประโยชน์จากสระสระแทน และแผ่นพับ เรื่อง คุณค่าและประโยชน์จากสระสระแทน เป็นปัจจัยที่ทำให้ทัศนคติต่อการใช้ประโยชน์จากสระสระแทนของผู้เข้าร่วมการส่งเสริมเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาของ ปรียาพัตร ทองสุก และประยูรวงศ์จันทรา (2559 : 161) ผลการศึกษาพบว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีทัศนคติหลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับการศึกษาของ นเรศ นาเมืองรักษ์ และประยูรวงศ์จันทรา (2559 : 115) ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรประมงในพื้นที่อ่างเก็บน้ำเขื่อนอุบลรัตน์หลังการฝึกอบรมสูงกว่าการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากการส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากสระแหน่สำหรับชาวบ้านท่าขอนยาง ตำบลท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ทำให้ผู้เข้าร่วมฝึกอบรมเกิดความรู้และทัศนคติ ดังนั้น ประชาชนหรือบุคคลที่สนใจสามารถนำคู่มือการส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากสระแหน่ไปปรับใช้ในครัวเรือนได้

1.2 สามารถนำผลการศึกษาไปเผยแพร่ให้กับเยาวชนในชุมชนหรือนักเรียนในโรงเรียนเพื่อเป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น

1.3 สามารถนำผลการศึกษาไปเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์สินค้าในชุมชนได้

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับสื่อต่างๆ และความเหมาะสมของสื่อที่นำมาใช้ในการส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากสระแหน่ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของคนในชุมชน

2.2 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้ประโยชน์จากสระแหน่ของผู้เข้าฝึกอบรมทั้งก่อนและหลังการฝึกอบรม

เอกสารอ้างอิง

จุไรรัตน์ ครูโคตร. (2559). การส่งเสริมการแก้ไขปัญหาดินเสื่อมคุณภาพในชุมชนบ้านศรีวิสัย ตำบลหนองปลิง อำเภอมือเมือง จังหวัดมหาสารคาม. *วารสารสิ่งแวดล้อมศึกษา - สสศท.*, 7(15).

Kurukodt, Jurairat. (2016). A promotion to troubleshoot deterioration soil, for Ban Sriwilai NongPling Sub - district Muang, MahaSarakhm. *AEE-T Journal of Environmental Education*, 7(15).

ชมรมสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนสาธิต. (2546). *ความหมายของสระแหน่*. [ออนไลน์]. สืบค้น 7 กันยายน 2558, จาก <http://158.108.70.5/kusbotanic/sara/vegetable1/05saranae.html> Official page of KUS School Botanical Garden Club. (2003). *Meaning of kitchen mint utilization*. [Online].

Retrieved Sep 7, 2015, from <http://158.108.70.5/kusbotanic/sara/vegetable1/05saranae.html>

- นเรศ นาเมืองรักษ์ และประยูร วงศ์จันทรา. (2559). การรณรงค์การอนุรักษ์ทรัพยากรประมงในเขตอ่างเก็บน้ำ เขื่อนอุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น. *วารสารสิ่งแวดล้อมศึกษา - สสศท.*, 7(15).
- Namueangrak, Nared & Wongchantra, Prayoon. (2016). The campaign of Fishery Resource Conservation in Ubolrat Dam Reservoir Khonkean Province. *AEE-T Journal of Environmental Education*, 7(15).
- นิพนธ์ แจ้งเอี่ยม. (2544). *จิตวิทยาสังคม*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เอเคมัยการพิมพ์.
- Jangiam, Nipon. (2001). *Social psychology*. Bangkok: Akamai Printing.
- ปรียาพัตร ทองสุก และประยูร วงศ์จันทรา. (2559). การพัฒนาคู่มือการทำเกษตรแบบผสมผสานตามโครงการ ฟาร์มตัวอย่างตาม พระราชดำรินสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ บ้านก่ำพิ์ ตำบลก่ำพิ์ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม. *วารสารสิ่งแวดล้อมศึกษา - สสศท.*, 7(15).
- Thongsuk, Preeyapat & Wongchantra, Prayoon. (2016). The Development of Integrated Agricultural Guide on the Integrated Model Farm on the Royal Initiated Project of Her Majesty Queen Sirikit of Thailand, at Ban Khampee, Borabue, Mahasarakham. *AEE-T Journal of Environmental Education*, 7(15).
- ยุทธนา สุดเจริญ. (2553). *การประเมินคุณประโยชน์ผักและสมุนไพรพื้นบ้าน*. กรุงเทพฯ: บริษัทประชาชน.
- Sudjaroen, Yuttana. (2010). *To assess the benefits of vegetables , herbs and folk*. Bangkok: Public Company.
- รังสรรค์ ชุนทวารकर्ณ. (2543). *พืชสมุนไพร*. กรุงเทพฯ: แสงแดด.
- Chunhavarakonr , Rungsun. (2000). *Herb*. Bangkok: Sangdad.
- วิไล ประกอบกิจ. (2553). *ศึกษาการใช้ยาสมุนไพรในระบบบริการสุขภาพปัจจุบันเพื่อศึกษาสถานการณ์การใช้ ยาสมุนไพร*. นครราชสีมา: แผลมทอง.

- Prakobkij, Wilai. (2010). *The use of herbal medicines in the health care system to study the current situation, the use of herbal medicines.* Nakhonratchasima: Laemthong.
- สมภารธรรณ ศิโสรไช. (2552). *ศึกษาพืชสมุนไพรจากใบสะระแหน่เพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น.* กรุงเทพฯ: กลั่นแก้ว.
- Siloseechai, Somphan. (2009). *Studying medicinal plants from the mint to protect traditional knowledge.* Bangkok: Klankaew.
- สุกิจ ไชยชมภู. (2555). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สมุนไพรรักษาโรคของประชาชนในเขต 11 กระทรวงสาธารณสุข. *วารสารก่อการุณย์*, 19(2).
- Chaichompoo, Sukit. (2012). Factors Related with People's Behavior Towards Using Medical Herbs for Illness Treatments among People in Region 11, Ministry of Public Health. *Kuakarun Journal of Nursing*, 19(2).
- สุภาณี ฝ่ายสีงาม. (2557). *การศึกษาสภาพการใช้ประโยชน์จากสะระแหน่ของชาวบ้านท่าขอนยาง หมู่ที่ 3 ตำบลท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม.* สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 1 กันยายน 2558.
- Faiseengam, Supanee. (2014). *A study of the use of kitchen mint utilization for people in Thakhonyang, Tambon Thakhonyang, Amphur Kantharawichai Maha Sarakam Province.* Interviewed September 1, 2558.
- Brahmawong, Chaiyong. (2002). *Teaching documents Media Teaching Primary units 8-15.* (20nd ed.). Bangkok: Sukhothai Thammathirat Open University.
- Kerry Lynette Ringer. (2007). *Monoterpene biosynthesis in peppermint and spearmint cloning, Expression, and characterization of the redox enzymes.* San Francisco.
- Kongtun, Sumonthip. (2005). Thailand herbs should know. (2nd ed.). *The Journal of applied science*, 4(2), 96.

- Mary Karen Seale. (2007). *The use of peppermint oil to reduce The nausea of the palliative care and hospice patient*. Germany.
- Saiyos, Luan & Saiyos, Angkana. (1999). *Technical Educational Research*. (4nd ed.). Bangkok: Suweeriyasan.
- Surakitbowon, Sakthai. (2002). *Social Psychology*. Bangkok: Suweeriyasan.